

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВІДКРИТОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

За свідченням дослідників з початку 2000-х років у господарстві України відбувалося суттєве зростання активів підприємств як сільського господарства, так і в межах національного господарства в цілому. Однак, відносно розширення діяльності та вкладення капіталу в інші галузі значно переважає інвестування у сільське господарство [1, с.41]. Так, середня доля активів підприємств сільського господарства у загальній галузевій структурі підприємств національної економіки у період з 2005-2013 року становила лише 5% (Рис. 1), що яскраво говорить про непропорційність розподілу капіталу та порівняну непривабливість аграрного сектору для інвестування [2, с.251; 3, с.130]. Дана тенденція продовжується і до цього часу, про що свідчать останні статистичні дані Держкомстату України.

Рис. 1. Середня доля активів за видами економічної діяльності у період 2005- 2013 рр.

Джерело: [2, с. 248].

Заслуговує уваги також інша довгострокова тенденція у сільському господарстві, а саме зростання питомої ваги оборотних активів у структурі активів сільськогосподарських підприємств. Таке положення справ є свідченням того, що скорочення відносної частки необоротних активів відбувається через відсутність можливості сільськогосподарських підприємств замінити застарілі та зношені основні засоби виробництва. Технічне

забезпечення та ремонтно-обслуговувальна база АПК України знаходиться у кризовому стані, рівень забезпечення сільськогосподарськими машинами досягає лише 45-65%, амортизаційний строк вже закінчився для 80% технічних засобів (через що 12-15% зернових залишаються не зібраними щорічно), динаміка списання зношеної техніки щороку значно перевищує динаміку закупівлі нової [4, с.12]. Все це свідчить про існування значної інвестиційної незабезпеченості аграрного сектору, що не дає можливості відновити необоротні активи у тій мірі, яка би відповідала науково обґрунтованим потребам сільськогосподарського виробництва [2, с.251; 1, с. 42; 5, с.59]. Хоча спостерігається деяке зростання також і нематеріальних активів, деякі вчені вказують, що зростання основних засобів може відбуватися за рахунок капітальних ремонтів та дооцінки повністю амортизованої техніки з метою її подальшої експлуатації [6, с.112].

Рівень занепаду технічного та ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств особливо яскраво видно у порівнянні з показниками країнам Європи, а саме з такими показниками рівня механізації, як обсяг ріллі та одиницю техніки (трактор), обсяг посівів зернових на одиницю техніки (комбайн), кількість корів на одиницю техніки (доїльну машину). Згідно зі статистичними даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, для того, щоб досягти принаймні середньоєвропейського рівня механізації, Україні ще у 2010 році потрібно було збільшити тракторний парк більш ніж у 3 рази, а щоб досягти рівень Німеччини чи Польщі – більш ніж у 8 разів. Що стосується комбайнів, то для досягнення середньоєвропейського рівня в Україні потрібно збільшити їх кількість у 1,5 разів, а для рівня Польщі – більш ніж у 2 рази. Показник технічної озброєності також значно відстає від провідних країн Європи та від середнього показника. Так, в Україні на один трактор припадає більш ніж 6 працівників, тоді як у Австрії, наприклад, на 6 працівників припадає 18 тракторів, в середньому у Європі на 2 працівники приходить 1 трактор. Такий низький рівень технічної озброєності негативно виплаває на продуктивність виробництва у сільському господарстві та відображається на низькому рівні урожайності.

Так як найбільшу вартість у структурі основних засобів агропромислових підприємств займають саме зернозбиральні комбайни та трактори, то дуже яскраво відображає стан сучасної тенденції різкого скорочення рівня механізації АПК низхідна тенденція кількості одиниць техніки. Згідно з офіційними даними Держжостату за 5 років (2010-2015 рр.) кількість зернозбиральних комбайнів скоротилася на 6,1 тис., а тракторів – на 23, 4 тис.

Враховуючи такий стан справ вчені приходять до висновку, що, починаючи з 1990-х років в аграрному секторі України відбувається деіндустріалізація та перехід на використання ручної праці, коли темпи вибуття основних засобів підприємств сектору втричі перевищують темпи їх надходження [1, с.46]. Відповідно, для того щоб відновити належний рівень технічної озброєності 90-х років, необхідно щонайменше збільшити кількість тракторів на 432 000 одиниць, комбайнів – на 97 000 одиниць, вантажних автомобілів – на 252 000 одиниць.

Додатковою ознакою недостатньої інвестиційної забезпеченості аграрного сектору є низький рівень наявності та використання сільськогосподарськими підприємствами виробничих запасів, а саме мінеральних добрив та пестицидів у порівнянні країнами Європи. Для досягнення рівня європейських країн, необхідно збільшити щорічне внесення азотних добрив на більш ніж 3,4 млн. т., фосфорних – на 1,2 млн.т. та калійних добрив – на 1,3 млн. т., інакше постраждає родючість українських ґрунтів, що вже фактично відбувається.

Також інвестиційні можливості сільськогосподарських виробників дещо погіршуються постійним зростанням дебіторської заборгованості у складі оборотних активів.

Так, починаючи з 2008 року питома вага дебіторської заборгованості зросла з 38% до 56% у 2015 р., що негативно впливає та стан платоспроможності та ліквідності активів підприємств.

Враховуючи кризовий стан ресурсно-технічного забезпечення аграрного сектору, про що говорилося вище, тривожним видається низький рівень довгострокового кредитування (понад 5 років) національного господарства загалом та сільського господарства зокрема. Саме довгострокові кредити являються запорукою оновлення та переоснащення ресурсно-технічної бази аграрного сектору.

Більш того, питома вага аграрного сектору у кредитному портфелі банківських установ України мала тенденцію до скорочення, починаючи з 2000 року (з 10,7% у 2000 р. до 0,8% у 2009 р.). Лише з 2009 року тенденція змінюється на позитивну та у 2016 р. доля аграрного сектору досягає вже 5,6%. Тут слід наголосити на тому, що саме кредитний механізм є дуже важливим елементом стимулювання розвитку аграрного сектору у розвинутих країнах світу. Так, питома вага кредитної заборгованості у вартості основного капіталу аграрних підприємств Італії та Бельгії досягає більш, ніж 30%, Франції – понад 40%, Великої Британії та Німеччини – 50%, тоді як в Україні – 18-20% [3, с.131].

Список джерел:

1. Кушнір, Іван Васильович. *Фінансово-кредитне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України [Текст] : монографія / Кушнір Іван Васильович. - Миколаїв : Миколаїв. обл. друк., 2011. - 122 с.*

2. Смирнова, Н. В. *Аналіз співвідношення оборотних і необоротних активів сільськогосподарських підприємств [Текст] / Наталія Василівна Смирнова // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 18. – № 2. – С. 246-252. – ISSN 1993-0259. – Режим доступу: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/viewFile/686/pdf_309*

3. Мельник К.М. *Інвестиційні кредити комерційних банків у фінансуванні аграрного сектора економіки України / К. М. Мельник // Зб. наук. праць Уманського національного університету садівництва / [редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін.]. – Київ : Вид-во «Основа», 2016. – Вип. 89. – Ч. 2: Економічні науки. – С. 127-138. - Режим доступу: <http://journal.udau.edu.ua/assets/files/89/Ekon/Ukr/12.pdf>*

4. Майорова, Т.В. *Банківське кредитування інвестиційної діяльності» сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Т.В. Майорова // Фінанси України. – 2016. – С. 10-16. Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/17578/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%201.pdf> (03.03.2017)*

5. Бурковська А.В. *Кредитне забезпечення відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств / А. В. Бурковська, І. Г. Коржинський // Фінансовий простір. - 2015. - № 1. - С. 57-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_1_9*

6. Петрук О.М. *Оцінка інвестиційно-кредитного потенціалу підприємств АПК / О. М. Петрук, І. О. Григорук // Облік і фінанси. - 2014. - № 4. - С. 108-114. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2014_4_18*